

CZU: 342.733-053.2(478)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7643239>

**FINANȚAREA DE CĂTRE STAT A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI GENERAL OBLIGATORIU:  
INTERESUL SUPERIOR AL COPILULUI ÎN LUMINA DREPTULUI LA EDUCAȚIE ȘI  
DREPTULUI DE A NU FI DISCRIMINAT**

**GROSU Vladimir**

doctor în drept, conferențiar universitar,  
Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, USM  
ORCID ID: 0000-0001-7155-7680

**Summary.** *Education is a special public service, which the State is obliged to support, first of all through adequate funding to ensure, among other objectives, an appropriate quality of education. However, realizing the importance of ensuring an appropriate level of quality of education, depending on financial possibilities, many States undertake the financing of compulsory general education both in public pre-university institutions and, at least partially, in private ones. However, this is not the case of the Republic of Moldova, where parents who opt for the education of their children in private pre-university institutions, assume the entire cost of studies in these schools. Thus, the Moldovan State through its public policies suggests, contrary to what is stated in the legal texts, that the cost of studies in private schools of general education represents an exclusive burden of the parents.*

**Keywords:** *right to education, public service of education, financing of private pre-university education schools, "money follows the student" principle, discrimination of parents and children in private schools, legislative gap.*

Învățământul este un serviciu public deosebit, pe care Statul este obligat să-l susțină, mai întâi de toate printr-o finanțare pe măsură pentru a asigura, printre alte obiective, o calitate corespunzătoare a instruirii. Însă, realizând importanța asigurării unui învățământ și educații de calitate, în funcție de posibilitățile financiare, multe State își asumă finanțarea învățământului general obligatoriu atât în instituțiile preuniversitare publice, cât și, cel puțin parțială, în cele private. Acesta însă nu este cazul Republicii Moldova, în care părinții care optează pentru instruirea copiilor în instituții preuniversitare private, își asumă întregul cost al studiilor în aceste instituții școlare. Astfel, Statul moldovenesc prin politicile sale, după cum vom argumenta în continuare, sugerează de fapt, contrar celor declarate în texte de legi, că costul studiilor în școlile private de învățământ general obligatoriu reprezintă o povară exclusivă a părinților.

Dreptul la instruire, învățatură sau educație este un drept fundamental garantat de art.35 din Constituție și Codul Educației (CE) al Republicii Moldova, de art.2 Protocolul adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și alte acte normative naționale și internaționale. Potrivit art.35 al Constituției Statul asigură învățământul general obligatoriu gratuit în instituțiile de stat. Codul Educației proclamă că *"prin politica sa în domeniul educației, statul asigură dreptul fundamental la educație, indispensabil pentru exercitarea*

celorlalte drepturi ale omului”, iar art.7 al Codului enumeră printre principiile, care guvernează acest domeniu de primă importanță pentru societate, principiul echității, asigurării egalității, principiul calității, principiul unității și integralității spațiului educațional.

Conform art.2 Protocolul adițional la CEDO ”*Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.*”

Sporirea accesului la educația de calitate pentru copiii de vârstă preșcolară și școlară a fost și este unul din obiectivele declarate de Guvern în reformarea învățământului general pe parcursul ultimilor decenii. Un alt obiectiv în reformarea învățământului a fost eficientizarea utilizării alocațiilor financiare prin aplicarea formulei de finanțare per-elev la nivel național, care a fost realizată odată cu implementarea unei noi metodologii de finanțare în bază de cost standard per elev pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general. Astfel, în temeiul Hotărârii Guvernului Nr. 728 din 02.10.2012 cu privire la finanțarea în bază de cost standard per elev cu utilizarea coeficienților de ajustare în modul stabilit de Guvern pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale, din 1 ianuarie 2013 toate instituțiile publice de învățământ primar și secundar general sunt finanțate în conformitate cu o nouă metodologie, care se bazează pe **principiul „banii urmează elevul”** și presupune investirea în creșterea calității învățării și care ar trebui să *asigure o utilizare mai eficientă a mijloacelor publice*. Prin aceeași Hotărâre de Guvern Nr. 728 a fost adoptat și Regulamentul privind modul de aplicare a costului standard per elev pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale. Conform noii forme de finanțare, bugetul unei instituții de învățământ este compus din suma calculată în funcție de numărul de elevi, normativul valoric fiind stabilit pentru un elev, la care se adaugă o sumă fixă, alocată fiecărei instituții. Normativul valoric pentru o instituție și normativul valoric pentru un elev ponderat sunt în creștere din an în an.

Normativul valoric	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cuquantumul normativului valoric pentru un elev ponderat, lei	6282,0	6921,0	8771,0	9603,0	9803,0	10 445,0	8771,0	11 986,0
Cuquantumul normativului valoric pentru o instituție de învățământ, lei	380285,0	402 998,0	428 982,0	450 991,0	449 572,0	477 880,0	522 401,0	548 382,0

Hotărârea Guvernului nr. 868 din 08.10.2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea a înlocuit Hotărârea Guvernului nr.728 din 02.10.2012, păstrând aceeași formulă de finanțare a școlilor publice de învățământ primar și secundar general în bază de cost standard per elev. Prin Hotărârea Guvernului nr.868 din 08.10.2014 a fost adoptat și perfecționat și mecanismul de finanțare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale prin aprobarea Regulamentului privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea, Regulamentului privind repartizarea și utilizarea mijloacelor financiare din componenta unității administrativ-teritoriale, Regulamentul privind formarea și utilizarea fondului pentru educație incluzivă.

Conform art.91 al Legii finanțelor publice locale, învățământul preșcolar, primar, secundar general, special și complementar (extrașcolar) se finanțează din transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat (art.11, aln. (1), pct. a) și, opțional, din contul veniturilor proprii ale unităților teritorial-administrative în cauză (art.7, alin.(2)).

În 2014 a fost adoptat Codul Educației care, fiind în vigoare la moment, a preluat acest principiu de finanțare în bază de cost standard per elev, stipulând la art.144 al.1 și al.3 CE că instituțiile de învățământ general sunt finanțate prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat, iar autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia au dreptul să suplimenteze fondurile alocate de la bugetul de stat din mijloace proprii.

În ceea ce privește învățământul preuniversitar privat, potrivit al.3 art.143 CE finanțarea instituțiilor de învățământ private se efectuează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare. Pe de altă parte, conform al.2 art.9 CE, *”Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ”*, deci și a instituțiilor de învățământ private. Mai mult, contradicția devine mai evidentă din coroborarea normelor citate cu al.3 art.9 CE, potrivit căruia *”Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul ”banul urmează elevul”, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.”*

În continuare, un lucru discriminator s-a strecurat la al.3 art.143 și al.2 art.144 CE. Potrivit al.2 art.144 CE, autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea instituțiilor publice de învățământ general în baza costului standard per elev, în volum ce asigură respectarea standardelor

educaționale de stat, în modul stabilit Guvern. De aici întrebarea: cum va finanța Statul învățământul general, adică elevii din instituțiile de învățământ preuniversitare private, în baza costului standard per elev, odată ce, cu o mână, garantează finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ, iar pe de altă parte – spune că autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea doar a instituțiilor publice și limitează finanțarea instituțiilor de învățământ private doar la sursele fondatorilor și la taxele de școlarizare!?

Astfel, al.3 art.143 separat și combinat cu al.2 art.144 CE reprezintă o piedică normativă în punerea în aplicare a principiului „banii urmează elevul”, consacrat la nivel de principiu în al.3 art.9 CE, precum și a al.2 art.9 CE, odată ce autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia sunt obligate și au dreptul să transfere banii cu destinație specială conform mecanismului „banii urmează elevul” doar instituțiilor publice de învățământ general, iar instituțiile de învățământ preuniversitar private se finanțează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare – nu și din bugetul de stat, potrivit principiului „banii urmează elevul”!

În jurisprudența sa constantă, Curtea Constituțională a cenzurat de mai multe ori texte de lege formulate de o manieră imprecisă și neclară, fapt care nu corespunde rigorilor de claritate și previzibilitate, consfințite în al.2 art.23 din Constituție. [1] Astfel, contradicția dintre al.3 art.143 CE și al.2 art.144 CE, pe de o parte, și al.2 art.9 și al.3 art.9 CE, pe de altă parte, generează o incertitudine și insecuritate juridică, contrar principiului Statului de drept, garantat de al.3 art.1 și al.2 art.23 din Constituție.

Însă, punerea în aplicare a finanțării învățământului general obligatoriu în școlile private după principiul ”banul urmează elevul” se lovește nu numai de contradicții normative, ci și de incertitudinea cauzată de golul legislativ. În Hotărârea Curții Constituționale (HCC) nr. 25/2004 [2] (instituțiile de învățământ private) Curtea Constituțională a statuat că ” *Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem și unica autoritate legislativă a statului, pentru asigurarea realizării scopului de interes național, învățământul constituind o prioritate națională, este în drept să reglementeze cadrul organizatorico-juridic al instituțiilor de învățământ privat, precum și să instituie un regim special pentru activitatea acestora.*” Al.3 art.9 CE, care reglementează finanțarea de bază a învățământului general după principiul ”banul urmează elevul”, a intrat în vigoare peste 30 zile de la publicare, adică la 24.11.2014, care la moment, în partea finanțării elevilor din instituțiile școlare private, rămâne literă moartă din cauza inacțiunii Parlamentului și Guvernului care au lăsat un gol normativ în acest domeniu.

Astfel, ”prioritatea națională – învățământul”, nu costă mai mult decât garantarea unui drept în Constituția fostei Uniuni Sovietice, în care multe din drepturile consacrate erau declarative și iluzorii, fără substanță efectivă care ar putea fi transpusă în practică! Însă prin HCC 24/2014 [3], Curtea a subliniat că **Declarația de Independență a marcat ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european**. Aparent, la moment acest lucru are loc doar la nivel declarativ în materia discutată!

Dreptul la educație garantat de prima propoziție a art.2 Protocolul 1 la CEDO, prin natura sa, solicită o reglementare din partea statului, care poate varia în timp și loc în funcție de nevoile și resursele comunității și ale indivizilor. O astfel de reglementare nu trebuie niciodată să afecteze substanța dreptului la educație și nici să intre în conflict cu alte drepturi consacrate. Dreptul Convenției Europene a Drepturilor Omului chiamă la găsirea unui echilibru echitabil între protecția interesului general al Comunității și respectarea drepturilor fundamentale ale omului<sup>1</sup>.

În jurisprudența sa CtEDO a examinat cu mai multe ocazii problematica golului normativ-legislativ și cum acest lucru afectează negativ drepturile fundamentale. În cauza *Gözüm v. Turciei*, [4] CtEDO a analizat obligațiile pozitive ale Statului în garantarea respectării efective a vieții private și de familie prin intermediul autorităților sale legislative, executive și judiciare. În speță, la momentul relevant, legislația civilă turcă recunoștea dreptul unui părinte adoptator celibatar de a-și da numele de familie copilului adoptiv, dar nu oferea nici un cadru normativ pentru recunoașterea prenumelui părintelui adoptator, după cum o făcea în cazul părintelui natural. Astfel, CtEDO a subliniat că ”*51. Echilibrul pe care legiuitorul turc ar fi înțeles să-l atingă între interesele copiilor, cele ale părinților lor naturali și cele ale părinților adoptatori necăsătoriți a cerut, în realitate, ca o importanță deosebită să fie acordată obligațiilor pozitive care decurg din articolul 8.*

*În acest scop, pentru a fi eficientă, protecția în cauză ar fi trebuit să se înscrie într-un cadru clar stabilit în ordinea juridică internă, pentru a permite evaluarea proporționalității restricțiilor aduse drepturilor fundamentale de ordin „intim”, recunoscute reclamantului prin articolul 8, știind că caracterul incomplet și ne-motivat al aprecierilor date de instanțele naționale cu privire la exercitarea acestor drepturi - ca și în cazul de față - nu putea să se înscrie într-o marjă acceptabilă de apreciere.*

---

<sup>1</sup> A se vedea cazul lingvistic belgian, §5 din Partea „În drept”, CtEDO, Case “relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium” (“the Belgian linguistic case”) (merits), 23 July 1968, Series A no. 6.

*... 53. Astfel, ea revine la observația sa preliminară: în materie de adopții monoparentale, dreptul civil turc prezenta o lacună legală care afecta persoanele aflate în situația reclamantei, a cărei cerere a intrat într-o sferă juridică, pe care legiuitorul turc cu siguranță nu a prevăzut-o și nu a încadrat-o în așa fel încât să găsească un echilibru echitabil între interesul general și interesele concurente ale indivizilor.*

*Curtea concluzionează din aceasta, că protecția dreptului civil, așa cum fusese concepută la momentul relevant, nu putea fi considerată suficientă în lumina obligațiilor pozitive impuse statului pârât de articolul 8 al Convenției.*

*54. În consecință, a existat o încălcare a acestei dispoziții în acest sens, cu acest titlu.”*

Aplicând principiile dezvoltate de CtEDO la materia finanțării învățământului general obligatoriu după principiul "banul urmează elevul" indiferent de forma de proprietate a instituției școlare, consacrată în al.2 și 3 art.9 CE, conchidem că aceasta urmează a fi însoțită de un cadru normativ clar, care să permită evaluarea proporționalității restricțiilor aduse drepturilor fundamentale garantate de art.2 Protocolul 1 la CEDO și art.35 din Constituția RM.

Întârzierea punerii în aplicare *de facto* a al.2 art.9 CE și de a adopta cadrul normativ pertinent pentru valorificarea al. 4 art.143 CE golește de substanță al.3 art.9 CE, care are valoare de principiu la capitolul "finanțarea învățământului", reduce din garanțiile dreptului la educație pentru elevii care învață în școli private în raport cu elevii din școlile publice, reduce din drepturile părinților acestor elevi, mărește dezechilibrul dintre școlile publice și școlile private și generează discriminare între elevi, părinți și școli în funcție de tipul de proprietate a instituției de învățământ frecventate.

Pe de altă parte, potrivit al.2 art.54 din Constituție exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare într-o societate democratică: în speță, atât legea, dar mai mult golul normativ restricționează valorificarea dreptului la educație/învățământ sub aspectul reglementat de art.9 și al.3 art.9 CE!

Nu susținem că există o obligație pozitivă a Statelor de a subvenționa școlile private. Însă, dispoziția de la al.1 art.35 din Constituție, al. 1 și 2 lit.a) art.4 CE și art.2 Protocolul 1 la CEDO privește cu siguranță un drept cu o anumită substanță și obligații care decurg din acesta. Prin urmare, statele nu pot nega dreptula la sprijin pentru instituțiile de învățământ pe care au ales să le înființeze sau să le autorizeze, deoarece potrivit al.1 și 2 art.38 Codul educației (Alternativele educaționale) Statul garantează dreptul la educație diferențiată în baza pluralismului educațional prin admiterea alternativelor educaționale în sistemul național de învățământ.

Starea lucrurilor în materia examinată în prezentul studiu, încălcă, în opinia noastră, nu doar dreptul la educație, dar și dreptul de a nu fi discriminat. Potrivit al. 2 lit. a) art.4 CE Statul, prin politica sa în domeniul educației, asigură dreptul fundamental la educație, indispensabil pentru exercitarea celorlalte drepturi ale omului. Al.1 art.35 din Constituție, al. 1 și 2 lit. a) art.4 CE și prima propoziție a art.2 Protocolul 1 la CEDO garantează un drept individual la învățatură/educație. Potrivit al.1 art.9 CE cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin sistemul național de învățământ, în condițiile prezentului cod. A doua propoziție a art.2 Protocolul 1 garantează dreptul părinților de a-și educa copiii în conformitate cu convingerile lor religioase și filozofice; comparativ cu art.2 Protocolul 1, al.9 art.35 din Constituție este mai larg, garantând dreptul prioritar al părinților de a alege sfera de instruire a copiilor. Art.2 Protocolul 1 constituie un ansamblu care este dominat de prima propoziție, dreptul prevăzut în a doua fiind un compliment al dreptului fundamental la educație. [5]

Potrivit jurisprudenței CtEDO, cele două propoziții ale art.2 din Protocolul 1 trebuie citite nu numai în lumina reciprocă, ci și, în special, a articolelor 8, 9 și 10 din Convenție [6] care proclamă **dreptul tuturor, inclusiv al părinților și al copiilor, „la respectarea vieții lor private și de familie”** [7], inclusiv **conceptul de autonomie personală** [8], „libertatea de gândire, conștiință și religie” și „libertatea ... de a primi și de a transmite informații și idei” [9]. În plus, art.2 Protocolul 1 la CEDO este, de asemenea, **strâns legat de art.14 din Convenție – interzicerea discriminării**. Dreptul la educație acoperă un drept de **acces la instituțiile de învățământ existente la un moment dat**<sup>2</sup>.

Art.2 Protocolul 1 se referă la școlarizarea primară [10], dar și învățământul secundar [11]. Astfel, deținătorii dreptului garantat de art.2 Protocolul 1 sunt copiii, adulții, precum și orice persoană care dorește să beneficieze de dreptul la educație [12].

Potrivit al.1 art.13 CE învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar. Respectiv, începând cu învățământul preșcolar și terminând cu învățământul liceal, părinții au obligația partajată, împreună cu Statul, de a asigura școlarizarea obligatorie a copiilor lor de vârstă școlară (lit.b) al.2 art.138 CE). Însă, potrivit lit. a) al.1 art.136 CE și lit. a) al.1 art.138 CE, această obligație corelează cu dreptul elevilor și părinților de a-și alege instituția de învățământ în care doresc să învețe.

Reamintim, că potrivit al.2 art.9 CE *”Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial*

---

<sup>2</sup> A se vedea cazul lingvistic belgian, § 4 din partea „În drept”.

*și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ. Pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general se aprobă de Guvern.”* În continuarea ideii, potrivit alin.4 art.143 CE, instituțiile de învățământ general private acreditate beneficiază de sprijin din partea statului în modul stabilit de Guvern.

Însă, potrivit lit. a) art.152 CE, al.2 art.9 se pune în aplicare la data aprobării pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul general. La o distanță de circa 8 ani de la intrarea în vigoare a Codului Educației, Guvernul nu a îndeplinit și continuă să nu îndeplinească această sarcină și nici nu a stabilit modul de sprijin a părinților și elevilor din instituțiile de învățământ general private și a acestor instituții și nu a aprobat acest pachet standard de servicii educaționale pentru învățământul general, cu toate că lit.b) și c) art.157 CE dispune că *”Guvernul: b) în termen de 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentului cod, va aproba pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general; c) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezentul cod și va asigura elaborarea actelor normative necesare pentru punerea în aplicare a acestuia;”*. Respectiv, al.2 art.9 și al. 4 art.143 CE nu sunt puse în aplicare prin omisiunea Parlamentului și Guvernului de a adopta cadru normativ pertinent.

Dintr-un alt unghi de vedere, finanțarea de bază a învățământului general după principiul "banul urmează elevul", conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață, evidențiază, mai întâi, orientarea și focusarea primară spre elev a Codului Educației în chestiunea finanțării învățământului, și doar ulterior, spre instituția școlară – care, mai degrabă este un mecanism de care face uz Statul pentru a finanța învățământul ca serviciu public de care beneficiază elevii. Respectiv, reieșind din faptul că Statul a ales să finanțeze învățământul general prin a îndrepta banii spre instituțiile școlare și nu direct părinților copiilor de vârstă școlară (sub forma de vouchere, ca în SUA), omisiunea Guvernului de a finanța părinții/copiii prin intermediul instituțiilor private de învățământ se transformă într-un tratament mai desavantajos al părinților și copiilor care au ales instituțiile preuniversitare private de învățământ în raport cu părinții și copii care au optat pentru instituții preuniversitare publice, în pofida principiului asigurării egalității, consacrat de art.7 CE și art.16 (Egalitatea) din Constituție.

În continuare, problematica renunțării la drepturi apare cât se poate de pertinentă! În cazul *Hirst [13]*, Curtea a afirmat că *„[aici] nu există nicio întrebare ... că un deținut își pierde drepturile Convenției doar datorită statutului său de persoană deținută în urma condamnării”*. Această logică este confirmată și de Raportul la Rezoluția APCE 1904 (2012) a Comisiei APCE pentru cultură, știință,

educație și mass-media, în care se susține că ” în cazul *Leyla Sahin c. Turciei* Curtea s-a întemeiat pe recomandarea APCE pentru a dezvolta o interpretare dinamică a CEDO și că evoluția dreptului internațional tinde să recunoască că ”nici un argument valabil nu pare să justifice ideea că familiile care aleg să-și exercite dreptul la libertatea alegerii educaționale trebuie să accepte să plătească integral costurile pe care Statul acceptă să le acopere pentru elevii din școlile publice””. Urmând această logică, considerăm că elevii și părinții, care au ales școlarizarea în instituții preuniversitare private, nu au refuzat de la dreptul său de a fi finanțati de stat în limita finanțării elevilor care merg în instituții publice de învățământ general.

**Articolul 7 CE** consacră principiile fundamentale ale educației, printre care principiul **calității**, în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale, precum și principiul relevanței, în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice. Dreptul „cultural” la educație, înseamnă, la o analiză, un „drept la prestarea unui serviciu” de o anumită calitate, un „drept de a cere statului să întreprindă măsuri”. **Copiii au dreptul la educație de calitate, iar Statul trebuie să asigure respectarea acestui drept și să întreprindă măsuri pozitive în acest sens.** Dacă o școală publică nu asigură nivelul minim de calitate, Statul trebuie să examineze alte căi de oferire a serviciului public al educației la un nivel minim de calitate, inclusiv de finanțare a studiilor copiilor în școlile alternative private.

De observat că, Curtea de Conturi în Hotărârea sa nr.2 din 25-01-2013 a constatat, că „*Urmare analizelor efectuate, în opinia auditului, formula de finanțare a școlilor este percepută strict în termeni mecanici, de distribuire a mijloacelor existente pentru finanțarea educației preuniversitare. Totodată, nu există „practica” de a încerca utilizarea finanțării disponibile pentru a contribui la îmbunătățirea calității procesului educațional. Astfel, este asigurată finanțarea cheltuielilor de întreținere a instituțiilor (energia electrică, energia termică, apa, salubritatea, retribuirea muncii etc.) și, în esență, nimic nu se cheltuie pentru materiale și echipamente destinate să asigure un proces de învățământ de calitate.*”

Calitatea studiilor este și mai puțin respectată în școlile publice din mediul rural sau orașele mici. Cum Statul garantează învățământul în limba română în mun. Comrat din UTA Găgăuză, cu o populație de circa 23 mii oameni, în care există de mai mulți ani doar o singură instituție școlară publică cu predare în limba română, cu săli de studii improvizate în sala de sport sau cantină, și care nu poate asigura accesul la studii a tuturor doritorilor?! [14] Cum Statul asigură dreptul de a alege limba de educare și instruire, garantate de al.2 și 3 art.35 din

Constituție, când nici studiile în limba de stat nu le poate asigura?! În asemenea situații, încurajarea inițiativei private apare a fi unica soluție viabilă care se înscrie în mecanismul de finanțare a învățământului reglementat de Codul Educației. Deci, chiar și în formula actuală de finanțare a învățământului general, care de altfel este una progresistă, calitatea învățământului în multe instituții publice de învățământ general nu este pe deplin asigurată, în condițiile în care dreptul părinților și elevilor de a-și alege școala este restricționat semnificativ.

Omisiunea de a finanța copiii care merg în școli preuniversitare private și de a reglementa în mod clar acest domeniu restrânge dreptul părinților de a-și educa copiii în conformitate cu convingerile lor religioase și filozofice (art.2 din Protocolul 1) sau dreptul prioritar al părinților de a alege sfera de instruire a copiilor, garantat de al.9 art.35 din Constituție, prin a alege școala cea mai potrivită și care răspunde cel mai mult intereselor și capacităților copilului.

După cum am menționat la începutul prezentului studiu, educația este un serviciu public deosebit. CtEDO a subliniat, că nu poate trece cu vederea faptul că, spre deosebire de alte prestații asigurate de serviciile publice, instruirea este un drept care beneficiază de protecție directă în temeiul Convenției. Este, de asemenea, un tip foarte special de serviciu public, unul din cele mai importante servicii într-un Stat modern [15], care nu numai că este în beneficiul direct al celor care îl utilizează, dar îndeplinește și funcții sociale mai largi [16]. Într-adevăr, Curtea a avut deja ocazia să sublinieze că într-o „*societate democratică, dreptul la educație ... este indispensabil pentru promovarea drepturilor omului [și] joacă ... un rol fundamental...*” [17].

Un stat nu se poate exonera de obligațiile sale față de minori în școlile primare prin delegarea acestor atribuții către organisme private sau persoane fizice<sup>3</sup>. Statul are o obligație pozitivă de a proteja elevii atât din școlile de stat cât și din cele private împotriva relelor tratamente [18]. Mai mult, statul este responsabil pentru școlile publice, dar și private [19]. În cauza *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen*, în care reclamantii s-au plâns de faptul că copiii lor nu puteau fi scutiți de cursul obligatoriu de educație sexuală în școlile publice, ceea ce era contrar convingerilor creștine ale părinților, CtEDO a constatat ne-violarea art.2 P.1 **doar** din considerentul că „*În ancheta sa cu privire la încălcarea articolului 2 (P1-2), Curtea nu poate uita totuși că funcțiile asumate de Danemarca în ceea ce privește educația și predarea includ acordarea de asistență substanțială școlilor private. Deși recurgerea la aceste școli implică părinții în sacrificii care au fost menționate în mod justificat de către solicitanți, soluția alternativă oferită constituie un factor care*

---

<sup>3</sup> a se vedea *Costello-Roberts v. United Kingdom*, no.13134/87 , 25 March 1993 , § 27; de asemenea, *mutatis mutandis, Storck c. Germany*, nr. 61603/00 , 16 June 2005 , § 103, CEDO 2005; *O’Keeffe v. Ireland, MC*, 28 January 2014, §150.

**nu ar trebui ignorat în acest caz.** Astfel, Curtea a constatat lipsa violării art.2 Protocolul 1 doar din considerentul că reclamanții au avut acces la școlile alternative private, acces asigurat prin finanțarea studiilor, în cvazi-totalitate, de către Stat. De menționat că în acest caz CtEDO a constatat că Statul Danez acorda subvenții școlilor private în mărime de 85 % din necesitățile de funcționare sub formă de salarii pentru învățători și administrație, cheltuieli de mentenanță, asigurare, servicii comunale etc., cheltuieli de transport în mare parte acoperite pentru elevi, precum și împrumuturi privilegiate din partea Guvernului pentru construcția sau reparația clădirilor școlilor [20].

În cazul Republicii Moldova, situația din toată perioada independenței atestă faptul că autoritățile publice pur și simplu s-au debarasat de obligațiile sale față de o parte a populației (școlare) - elevii în școlile primare și secundare private, precum și părinții acestora, prin delegarea acestor atribuții, adică a serviciului public al educației către organisme private, fără a le susține în careva mod!

De asemenea, obligația tuturor părinților (elevilor), în calitate de contribuabili, de a plăti impozite se prezintă a fi un aspect important în aprecierea respectării dreptului de a nu fi discriminat. Pentru a fi în prezența unei încălcări a art.16 din Constituție (Egalitatea) ar trebui ca persoanele aflate în situații similare sau comparabile să fie supuse unui tratament diferențiat și discriminatoriu. Pentru ca o diferență de tratament să nu fie considerată discriminatorie, aceasta trebuie să urmărească un scop legitim. Pentru a respecta art.16 din Constituție, corespondent al art.14 CEDO, existența unui scop legitim este insuficientă. De asemenea, diferența de tratament trebuie să fie proporțională.

Potrivit al.1 art.58 din Constituție cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice. Toți părinții contribuie la finanțarea învățământului în aceeași măsură prin impozite plătite în bugetul de stat. Prin aceste impozite plătite de părinții, a căror copii merg în școli private de învățământ general, sunt întreținute școlile publice de învățământ general. **Părinții, a căror copii merg în școli private, spre deosebire de părinții, a căror copii merg în școli publice, plătesc taxe de studii și nu beneficiază de serviciul public gratuit al educației, în calitate de contraprestație pentru impozitele plătite.** Astfel, serviciul public al educației ar trebui să fie, în linii generale, ori gratuit fie contra plată pentru toți părinții, fără deosebire de forma de proprietate a școlii frecventate.

Potrivit al.2 art.58 din Constituție sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. În hotărârea din 9 iulie 1969<sup>4</sup> Curtea Constituțională Germană a statuat: " 3. a) [...] Legiuitorul este obligat să se supună principiului fiscalității echitabile, ce decurge din art.3 alin.1 GG (BVerfGE 13, 181 [202]). ... Legiuitorul dispune de o libertate largă de apreciere, îndeosebi în

---

<sup>4</sup> 2 BvL 20/65.

*privința exploatarea surselor de impozite și taxe. Această libertate încetează abia acolo unde tratamentul egal sau inegal al situațiilor de fapt reglementate nu mai este compatibil cu o viziune orientată spre ideea echității, adică acolo unde lipsește un motiv plauzibil pentru tratamentul egal sau inegal aplicabil.”*

După cum s-a menționat, principiul ”banii urmează elevul” de finanțare a învățământului și studiilor nu funcționează în raport cu părinții și elevii care își fac studiile în instituțiile preuniversitare private.

Din situația supusă analizei, rezultă o aparență că Statul moldovenesc nu finanțează studiile elevilor din instituțiile preuniversitare private doar cu scopul de a face economii în bugetul de stat, ceea ce este discriminator în raport cu acești copii și părinții lor care plătesc impozite, inclusiv pentru finanțarea serviciului public al învățământului, de rând cu părinții ai căror copii sunt școlarizați în școli publice. Susținem, că eventualele restricții bugetare ar trebui să aibă un impact echivalent sau, cel puțin echitabil, asupra ofertei de formare atât pentru elevii din instituțiile preuniversitare publice, cât și din cele private.

Distribuția inegală a elevilor din diferite pături sociale între școli este o problemă de îngrijorare pentru factorii de decizie din întreaga lume. Potrivit alin.1 și 2 art.38 Codul educației (Alternativele educaționale) Statul garantează dreptul la educație diferențiată în baza pluralismului educațional prin admiterea alternativelor educaționale în sistemul național de învățământ; alternativele educaționale, publice și private, se înființează cu aprobarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, conform legislației în vigoare.

Garantarea alternativelor educaționale nu are nici o valoare, dacă nu este însoțită de măsuri statale de valorificare practică a acestui drept. În lipsa a astfel de măsuri, alin.5 art.35<sup>5</sup> din Constituție și alin.1și 2 art.38 CE rămâne o ficțiune, declarație frumoasă a unui drept teoretic și iluzoriu. Statul trebuie să asigure și să păstreze pluralismul în sânul sistemului său școlar și aceasta se începe de la școlile publice; un sistem, care nu include decât școli publice, nu poate satisface toate exigențele unui pluralism veritabil<sup>6</sup>.

În cazul *Konrad și alții v. Germania* [21] CtEDO a respins ca fiind în mod vădit nefondată o plângere privind pretinsa încălcare a dreptului la educație, manifestată prin refuzul autorităților de a permite părinților să-și educe copiii acasă, considerând că este în conformitate cu propria sa jurisprudență privind importanța pluralismului pentru democrație raționamentul instanțelor interne (germane), care au subliniat interesul general al societății în evitarea apariției

---

<sup>5</sup> al.5 art.35 din Constituție ”Instituțiile de învățământ, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.”

<sup>6</sup> A se vedea Doc.13010 Raportul Comisiei APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media, para.73, Raport la Rezoluția APCE 1904 (2012) (The right to freedom of choice in education in Europe), <https://pace.coe.int/en/files/18983/html>.

unor societăți paralele bazate pe convingeri filosofice separate, cât și importanța integrării minorităților în societate – interese ce pot fi promovate prin asigurarea pluralismului în educație.

Pe de altă parte, Statele au obligația pozitivă de a lua măsuri pozitive eficiente împotriva segregării [22]. Convenția UNESCO din 14.12.1960 privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului califică măsurile discriminatorii ca fiind cele menite să stabilească sau să mențină sisteme sau instituții de educație separate pentru persoane sau grupuri. Potrivit art.1 din Convenție " 1. În sensul prezentei Convenții, termenul de „discriminare“ cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales: c) sub rezerva celor stabilite în articolul 2 al prezentei Convenții, instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri;”.

Potrivit art.2 al Convenției UNESCO din 14.12.1960, " în cazul în care sunt admise de către stat, ... nu sunt considerate că ar constitui discriminări c) crearea sau menținerea de instituții de învățământ particulare dacă aceste instituții au drept obiect nu asigurarea excluderii unui grup oarecare, ci sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, dacă funcționalitatea lor corespunde acestui țel și dacă învățământul predat este conform cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente în special pentru învățământul de același grad."

Segregarea socială trebuie tratată cu atenție din mai multe motive. Performanța multor copii la școală depinde de colegii lor, iar niveluri mai ridicate de segregare socială duc la o inegalitate mai mare în realizările academice. Astfel, segregarea excesivă a școlilor amenință coeziunea socială și apare drept criteriu, în funcție de care putem clasifica familiile în avantajate și dezavantajate. Considerații ce țin de calitatea studiilor vor motiva familiile dezavantajate să-și trimită copiii să-și facă studiile în școlile în care merg copiii de succes, avantajați. Însă, constrângerile ce țin de costul studiilor determină părinții să renunțe la aceste planuri. În lipsa unor intervenții concrete și active din partea Statului, a decidenților politici în procesul alegerii școlii de către părinți – acțiuni pozitive de realizare a dreptului la educație, familiile dezavantajate în asemenea societăți au șanse minime de a merge la școli bune, dotate, cu programe școlare adaptate nevoilor copiilor lor.

În cazul Republicii Moldova, măsurile și omisiunile autorităților publice, chiar și în lipsa unei intenții discriminatorii, crează condiții și se transformă în

rezultat și ca efect ca accesul în școlile private să depindă de posibilitățile economice ale părinților, favorizând separarea unor grupuri de persoane. Statul trebuie să evite ca dreptul la libertatea alegerii educative să devină un mijloc pentru o elită socială și economică de a-și consolida dominarea societății, rezervându-și cele mai bune școli și universități<sup>7</sup>.

Legea SUA din 1964 cu privire la drepturile civile, care a pus capăt segregării în locurile publice, a consacrat în legislație distincția dintre „segregare” și „dezechilibru rasial”, primul termen însemnând segregarea *de jure*, iar ultimul termen devenind sinonim cu segregarea *de facto*, sau segregare care nu își are originea în lege. În Republicii Moldova, legislația stimulează o segregare de facto în cadrul școlilor private în funcție de statutul social al părinților, situație în care Statul trebuie să stimuleze contrariul – mixul în școli dintre elevi din diverse păături sociale.

La capitolul segregării și pluralismului – putem conchide că autoritățile Republicii Moldova prin omisiunea adoptării cadrului normativ necesar, precum și prin împiedicarea expresă a autorităților publice locale de a transfera banii care trebuie să urmeze elevii spre școli private, în care aceștia sunt școlarizați, – nu și-au onorat obligația pozitivă de a lua măsuri pozitive eficiente împotriva segregării și promovării pluralismului.

Potrivit art.14 al.1 Codul Educației ”Procesul de învățământ se desfășoară în baza standardelor educaționale de stat, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a instituției de învățământ.” Deci, pe de o parte, autoritățile Statului obligă instituțiile private de învățământ să activeze în baza standardelor educaționale de stat, îi transferă o parte din obligațiile sale de școlarizare a unei părți a populației școlare din învățământul general, iar pe de altă parte – nu susține niciunul dintre aceste instituții școlare. O asemenea abordare este discriminatorie odată ce al.3 art.9 CE consacră principiul ”Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul ”banul urmează elevul””, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.” Transferul de obligații de către Stat pe umerii instituțiilor de învățământ private nu poate avea loc fără a fi însoțit de măsuri de susținere financiară și de altă natură. Nu trebuie de omis din vedere că instituția școlii generale private este garantată prin normă constituțională, și nu infra-constituțională.

Aici, găsim pertinente constatările Curții Constituționale Germane din Hotărârea din 1987 privind școlile private din orașul liber și hanseatic Hamburg, după cum urmează (§§ 87-94): *”Garanția școlii private BVerfGE 75, 40 (61)*

---

<sup>7</sup> A se vedea Raportul la Rezoluția APCE 1904 (2012), Doc.13010, Comisia APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media, pct.61.

*BVerfGE 75, 40 (62) ca instituție își asigură constituțional existența și o realizare corespunzătoare caracterului său individual. O caracteristică a școlii private este aceea că oferă lecții care sunt auto-dependente și proiectate, în special în ceea ce privește obiectivele educaționale, baza ideologică, metoda de predare și conținutul didactic. Respingerea unui monopol școlar de stat exprimat prin aceasta conține, de asemenea, decizia care corespunde ordinii democratice fundamentale libere împotriva discriminării școlilor alternative echivalente în raport cu școlile de stat doar datorită diferitelor lor forme de educație și conținut (cf. BVerfGE 34, 165 [197 f.]). (§87).*

*a) Libertatea școlilor private are în vedere angajamentul Legii fundamentale față de demnitatea ființei umane (Art.1 Abs. 1 GG), pentru dezvoltarea liberă a personalității și responsabilitate personală (Art.2 GG), față de libertatea religiei și a conștiinței (Art.4 GG), neutralitatea religioasă și ideologică a statului și a drepturilor naturale părintești (art.6, paragraful 2, teza 1, GG). Starea legii fundamentale corespunde acestor principii, care ar trebui să fie deschise pentru diversitatea obiectivelor educaționale și conținutul educațional și nevoilor cetățenilor săi, în forma adecvată personalității lor proprii și a copiilor lor din zona educațională a școlii. De asemenea, ea ține cont de instituția școlii private garantate constituțional prin articolul 7 alineatul (4) teza 1 din Legea fundamentală. Cu toate acestea, statul nu se poate retrage doar prin a permite simpla funcționare a școlilor substitutive private. Mai degrabă, el trebuie să le ofere posibilitatea de a se autorealiza în funcție de individualitatea lor. Fără autodeterminare în sfera școlii, dreptul de a înființa școli substitutive private rămâne lipsit de sens. În condițiile prevăzute de constituție, o astfel de autodeterminare nu este posibilă fără sprijinul statului. (§89).*

*b) Având în vedere nivelul ridicat de costuri care există astăzi, școlile private nu mai sunt în măsură să îndeplinească simultan și permanent toate cerințele de licențiere enumerate la articolul 7... din Legea fundamentală.*

*Posibilitatea autofinanțării prin colectarea de taxe școlare, care practic acoperă costurile, este practic eliminată de la școlile private alternative de articolul 7, paragraful 4, clauza 3, clauza 2 din legea fundamentală, deoarece acestea - de asemenea, având în vedere scutirea de taxele școlare în școlile publice - înseamnă că elevii sunt „separați în funcție de structura de proprietate a părinților” ar fi „cel puțin” „încurajate”. Legea fundamentală a dorit să evite dezvoltarea școlilor private alternative în direcția unui fel de „școli de clasă sau plutocrat” (cf. discuția din comisia principală, HASTenBer. P. 558 și urm.). Prin urmare, nu este suficient dacă autoritățile școlare acordă burse de școlarizare numai pentru copiii supradotați sau deosebit de săraci în cazuri excepționale, mai ales că acestea le pot finanța doar pe cheltuiala celorlalți studenți. (§91).*

...o comparație cu sistemul public este decisivă. Școala privată trebuie să fie în general accesibilă, nu în sensul că, la fel ca școala publică, trebuie să accepte fiecare elev dacă sunt îndeplinite cerințele generale, ci în sensul ca să poată fi frecventată în principiu indiferent de situația economică.

Prin urmare, la interpretarea articolului 7 alineatul (4) teza 3 din Legea fundamentală, important este „faptul că participarea la școala privată nu este rezervată unui grup preferat din punct de vedere economic. (§92).

Libertatea în sistemul școlar, garantată la articolul 7 alineatul (4), teza 1 din Legea fundamentală, poate fi de fapt realizată și oferite drepturi egale pentru toți părinții și elevii numai dacă acest lucru este deschis fundamental tuturor cetățenilor, indiferent de circumstanțele financiare personale. Pentru ca articolul 7, paragraful 4, teza 1 din Legea fundamentală să nu se transforme într-un drept fundamental individual fără folos de a înființa școli alternative inexistente și într-o garanție instituțională inutilă, această normă constituțională trebuie înțeleasă în același timp ca o obligație a legiuitorului de a proteja și promova școlile alternative private.

c) Această obligație de promovare este, de asemenea, dezvăluită și justificată prin conținutul Statului social al articolului 7 alineatul (4) din Legea fundamentală. (§95).

Acest lucru garantează cadrelor didactice care lucrează în școlile alternative un mod de trai garantat din punct de vedere legal și economic, deși în primul rând în interesul unei pregătiri egale pentru elevi. Dacă aceste obiective în sistemul școlar privat nu mai pot fi atinse din cauza nivelului ridicat al costurilor – lucru general acceptat, de asemenea, asociat și cu îmbunătățirea generală a condițiilor de trai - atunci apare o obligație a Statului social. Indiferent dacă aici trebuie să se țină cont de faptul că școlile alternative private, după cum a arătat Curtea Administrativă Federală de mai multe ori în jurisprudența sa privind finanțarea școlilor private, deja prin propoziția 2 de la articolul 7 alineatul (4) GG presupunea funcția de „substituire” pentru a salva statului propriile cheltuieli (financiare) și, astfel, - scutirea bugetelor publice, nu are nevoie de un răspuns final. Obligația statului de a proteja școlile alternative private nu se justifică în primul rând prin acest fel de rambursare a cheltuielilor pentru îndeplinirea sarcinilor de stat (suverane) de către persoane private, ci în promovarea co-îndeplinirii independente a sarcinilor generale (publice) educative. Statul trebuie să garanteze pluralismul școlar împotriva pericolului care vine de la el-însăși, astfel încât să neutralizeze efectul de la degradarea acestui pluralism, bazat pe propriile fișiere, prin finanțarea de către stat... (§96).

... statul trebuie să se asigure că realizarea obiectivelor sale educaționale și socio-politice nu se face din contul viabilității sistemului școlar privat de alternativă.

*2. Obligația Statului de a proteja declanșează o obligație de a acționa doar dacă existența sistemului școlar substitutiv ca instituție ar fi în mod evident pusă în pericol (a se vedea, de asemenea, BVerfGE 56, 54 [81] cu detalii suplimentare).*

*Dacă datoria statului de a proteja se bazează în principal pe incapacitatea de a exercita de fapt dreptul la libertate, îndeplinind în același timp toate condițiile de aprobare, adică, în esență, pe imposibilitatea autofinanțării școlilor alternative private, existența nevoilor din partea acestora este o condiție indispensabilă pentru o obligație de subvenție. Astăzi, nevoia generală a școlilor private alternative este o constatare confirmată empiric; de fapt, toate țările au luat în considerare acest lucru, deși în moduri diferite. Legiuitorii de stat sunt liberi, în limitele libertății lor creative, să-și condiționeze finanțarea suplimentar de nevoia specifică de ajutor a fiecărui furnizor de școli private...*

*Dacă se bazează pe costurile sistemului școlar public, acest lucru nu este obiectabil, deoarece școlile alternative nu pot pretinde să primească echipamente mai bune decât școlile publice comparabile. Deoarece datoria de a proteja se bazează pe garanția constituțională a școlilor private, adică în promovarea libertății individuale, este, de asemenea, firesc ca fiecare furnizor de școli alternative să ofere o contribuție personală adecvată și nu, de exemplu, riscul antreprenorial general, în special în concurență cu alte școli private și, de asemenea, cu școli publice echipate comparabil.*

*Într-o anumită măsură, Statul concurează cu el însuși promovând sistemul școlar alternativ, deoarece fiecare elev care frecventează o școală alternativă privată refuză oferta de a urma o școală publică condusă de stat. Dar asta nu poate însemna că statul ar trebui să acorde preferință școlilor alternative în detrimentul școlilor sale. Dimpotrivă, obligația legiuitorului rămâne să nu neglijeze traiul școlilor alternative private în favoarea preocupărilor mai puțin importante ale sistemului școlar public.*

*...eforturile fiscale de a economisi cheltuieli nu sunt, în general, suficiente pentru a justifica un tratament diferențiat al diferitelor grupuri de oameni (§116).*

*d) În cele din urmă, este incompatibil cu principiul egalității dacă fondurile publice limitate disponibile pentru sistemul școlar sunt într-un final distribuite în așa fel încât în școlile publice generale din Hamburg, 93 % de elevi beneficiază de educație generală gratuită, alte 6,4% de elevi merg la așa-numitele școli profesionale și ideologice care beneficiază de multe subvenții și unde educația este în mare parte gratuită, în timp ce restul de 0,6% din toți elevii, care au ales una dintre celelalte școli alternative, să finanțeze o mare parte din costurile lor de pregătire prin plata taxelor școlare pentru a face economii pentru vistieria statului... Acest nivel diferit de finanțare obligă școlile alternative cu fonduri reduse, în rezultatul practic, să ridice (să mențină) neconstituțional de ridicate -*

*separarea elevilor în funcție de structura de proprietate a părinților care promovează - taxele școlare și să plătească insuficient profesorii. (§118).”*

Constatările de mai sus ale Curții Constituționale Germane, pe care am considerat deosebit de important de a le cita pe larg și care ar putea ghida alte Curți Constituționale la momentul oportun, facute mai mult de 30 ani în urmă în hotărârea precitată sunt pentru Republica Moldova și mai valabile astăzi decât atunci pentru Germania.

Ca și în cazul Germaniei, potrivit Constituției Republicii Moldova demnitatea umană, ne-discriminarea și „Statul social”, de asemenea, fac parte din cercul valorile de rang constituțional. În Hotărârea nr. 27/2011 Curtea a reținut că *„un atribut al statului de drept constituie caracterul său social, cunoscut în doctrină sub denumirea de stat providențial (Welfare State). Art.1 din Constituție, printre caracterele de bază ale statului Republica Moldova, nu consacră expres caracterul său social, însă el decurge din art.126, care stipulează bazele economiei: „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială [...] Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat. Curtea apreciază că volumul asistenței sociale acordate de stat pentru satisfacerea nevoilor sociale ale persoanei, ce decurg din dreptul concret, este dependent atât de resursele economice și financiare ale statului, cât și de contribuțiile persoanei la fondul de asigurări sociale. Or, este evidentă și justificată diferența garanțiilor sociale ce există între statele cu diferite niveluri de dezvoltare economică.” [23].*

În Europa, doar unele țări din estul continentului precum Rusia sau Ucraina nu oferă sprijin învățământului școlar privat, țările Uniunii Europene mergând în direcție opusă, și anume în direcția descrisă de Curtea Constituțională Germană. În HCC nr.24/2014 (Acordul de Asociere RM-UE), precitată mai sus, Curtea a statuat că *„**Declarația de Independență a marcat ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european. Aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații în toate domeniile de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului. Astfel, în sensul Declarației de Independență și articolului 1 din Constituție, orientarea spre spațiul valoric democratic european este un element definitoriu al identității constituționale a Republicii Moldova.**” (§ 62, 63).*

În calitatea de concluzii, rezumăm că pentru studiile în instituțiile școlare preuniversitare private părinții achită taxe de școlarizare în diferit quantum, ceea ce nu se întâmplă în școlile publice. Statul nu susține prin suport financiar părinții sau

școlile private pentru a compensa, chiar și parțial, aceste cheltuieli de studii. Pe de altă parte, părinții copiilor, care își fac studiile în instituții școlare publice nu suportă cheltuieli pentru școlarizarea acestor copii, Statul asumându-și sarcina finanțării școlilor publice și a procesului de învățământ al elevilor școlarizați în aceste școli. Astfel, Statul a adoptat un tratament diferențiat față de părinții elevilor și elevii școlarizați în instituții școlare preuniversitare publice în raport cu părinții elevilor și elevii din școlile private. Acest tratament diferențiat, fără o justificare obiectivă, rezonabilă și plauzibilă, urmează a fi examinat prin prisma categoriei discriminării. Autoritățile publice ale Statului moldovenesc nu au prezentat până în prezent o asemenea justificare privind cauzele refuzului de a susține financiar instruirea elevilor care își fac studiile în școli private de învățământ preuniversitar în limita finanțării elevilor din școlile publice, ceea ce crează o lipsă de corelație dintre mesajele și politicile publice oficial declarate, pe de o parte, și situația *de facto* creată, pe de altă parte.

În acest context, regretabilă este Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova [24], care a omis o oportunitate de a se pronunța pe marginea obligațiilor Statului în materia finanțării învățământului general obligatoriu în școlile private de învățământ, declarând inadmisibilă o sesizare la acest subiect, fără o examina în fond. Ținând cont de starea deplorabilă a învățământului în Republica Moldova, o altă posibilitate pentru Curte de a-i da un impuls s-ar putea ivi prea târziu. Curțile Constituționale își mențin legitimitatea și astfel țin politicul la distanță, care permanent încearcă să le înghită prin disputele privind echilibrul puterilor în stat, prin a se afirma în promovarea drepturilor fundamentale ale omului, mai ales a celor aflate în stare de degradare sau care necesită o intervenție promptă! Înaltele Curți care au menirea de a veghea asupra respectării drepturilor fundamentale ale omului în Stat nu trebuie să scape nici cea mai mică oportunitate de a clarifica și, eventual, ridica standardele minime de respectare a acestor drepturi și valori, deoarece contrariul ar însemna stimularea stagnării, ba chiar a declinului în societate și poziționarea ultimei în postura de martor a dezvoltării, succesului și progresului altora, ... nu a societății noastre.

#### **Referințe:**

1. Hotărârea Curții Constituționale (HCC) nr. 26/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr.142-XVI din 26 iunie 2008 cu privire la ipotecă (notificarea debitorului ipotecar).
2. Hotărârea Curții Constituționale nr.25 din 04.11.2004 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea învățământului nr.547-XIII din 21 iulie 1995 cu modificările și completările operate prin Legea nr.559-XV din 25 decembrie 2003 (Monitorul Oficial 208-211/28, 19.11.2004).

3. Hotărârea Curții Constituționale nr. 24 din 09.10.2014 privind controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere.
4. CtEDO, *Gözüm v. Turciei*, no. 4789/10, 20 ianuarie 2015.
5. CtEDO, *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, 25 Februarie 1982, Series A no. 48, § 40.
6. CtEDO, *Folgerø și alții v. Norvegia*, no. 15472/02, ECHR 2007-III § 84.
7. CtEDO, *Catan și alții v. Republica Moldova și Rusia* [GC], nos. 43370/04 and 2 others, ECHR 2012, § 143.
8. CtEDO, *Enver Şahin v. Turcia*, no. 23065/12, 30 January 2018, § 72.
9. CtEDO, *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Danemarca*, 7 December 1976, Series A no. 23, § 52.
10. CtEDO, *Sulak c. Turcia*, no.24515/94, Commission decision of 17 January 1996, DR84.
11. CtEDO, *Cipru v. Turcia* [CG], no. 25781/94, ECHR 2001-IV, § 278.
12. CtEDO, *Velyo Velev v. Bulgaria*, hotărâre din 27.05.2014.
13. CtEDO, *Hirst v. the United Kingdom*, no. 40787/98, 24 July 2001, § 70.
14. Singurul liceu cu predare în limba română din Comrat, finanțat de Guvernul României pentru construcția unui nou bloc. [Accesat: 12.09.2022] Disponibil: <https://unimedia.info/ro/news/f81b3e499c1b691d/singurul-liceu-cu-predare-in-limba-romana-din-comrat-finantat-de-guvernul-romaniei-pentru-constructia-unui-nou-bloc-parintii-revoltati-dupa-ce-adunarea-populara-gagauza-a-votat-impotriva-proiectului.html>
15. CtEDO, *G.L. c. Italy*, no 59751/15, hotărâre din 10.09.2020, §49.
16. CtEDO, *Velyo Velev v. Bulgaria*, no. 16032/07, ECHR 2014, §33.
17. CtEDO, *Pononyovi v. Bulgaria*, no. 5335/05, ECHR 2011 § 55.
18. CtEDO, *O’Keeffe v. Ireland* [GC], no. 35810/09, 28 January 2014.
19. CtEDO, *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Denmark*, 7 December 1976, Series A no. 23.
20. CtEDO, *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Denmark*, §18.
21. CtEDO, *Konrad v. Germany* (dec.), no. 35504/03, ECHR 2006-XIII.
22. CtEDO, *Lavida and Others v. Greece*, no. 7973/10, 30 May 2013, § 72, 73.
23. Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 20.12.2011 privind controlul constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plaît sociale pentru unele categorii de salariați, §§ 42-44.
24. Decizia nr. 85 din 30.06.2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul educației (finanțarea de la bugetul de stat a pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul general) (Sesizarea 208g/2021-10-11).

